

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Joakim Palestro
08-563 086 08
joakim.palestro@hsv.se

Yttrande
2012-10-30
Reg.nr 13-3911-12

Yttrande över betänkandet ”Innovationsstödjande verksamheter vid universitet och högskolor – kartläggning, analys och förslag till förbättringar (SOU2012:41)”

ert dnr: U2012/3279/F

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över ovanstående betänkande. Högskoleverket yttrar sig över de delar av betänkande som angränsar till verkets huvudsakliga arbetsområden: utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Högskoleverket har i sitt remissyttrande på rapporten ”Stödsystem för hantering av innovationer och immateriella tillgångar vid universitet och högskolor” redan avgivit synpunkter på ett flertal av utredningens förslag och väljer därför att i detta yttrande kommentera ett urval av förslagen till åtgärder som tillkommit i huvudbetänkandet. Verkets yttrande på delbetänkandet finns som bilaga 1.

I huvudsak stödjer Högskoleverket utredarens analys om att det finns en potential att utveckla den innovationsstödjande verksamheten vid universitet och högskolor och anser det vara en viktig framtidsfråga för den svenska högskolan. Att lyfta fram studenterna som aktörer och producenter av idéer tillsammans med forskare/lärare är en utmärkt avsikt. Det är dock förvånande att det studentdrivna ”Drivhuset”, som finns vid ett flertal lärosäten, inte är berörd i utredningen då den på ett bra sätt fångar upp studenter som vill driva företag. Utredaren resonerar initierat och framtidsinriktat och lämnar flera förslag på förbättringar för det innovationsstödjande ramverket för universitet och högskolor. Ett antal frågor hade dock vunnit på att få en fördjupad analys när det gäller det ekonomiskt administrativa regelverket för myndigheter.

Utredaren föreslår en författningsändring i 4 kap. 3 § högskoleförordningen där *”graden av skicklighet ifråga om nyttiggörande av kunskap som vunnits genom forskning*

eller konstnärligt utvecklingsarbete alltid ska vara en bedömningsgrund vid anställning av professor”. Detta vänder sig Högskoleverket emot och anser att nyttiggörande av kunskap som vunnits genom forskning eller konstnärligt utvecklingsarbete kan vara en bedömningsgrund vid anställning som professor, men anser inte det finns tillräckliga skäl till att göra det till ett krav.

Högskoleverkets bedömning av de tillkomna förslagen på åtgärder i kapitel 12:

R. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av sekretesslagen, så att idéer som kommer in till lärosätets enheter för rådgivning och initial analys/bedömning får ett sekretesskydd. Vid översynen bör också uppmärksammas behovet av skydd för idéer som kommer in från forskare etc. vid ett annat lärosäte till följd av lärosätenas samverkan.

Högskoleverket konstaterar att slutbetänkandet innehåller en ansats till problembeskrivning, men saknar fortfarande en rättslig analys av problemet och ett konkret förslag till ändring i offentlighets- och sekretesslagen. Verket anser därför att det är svårt att ta ställning till de överväganden som redovisats.

T. Uppföljningen av lärosätenas (och den anknutna bolagsstrukturens) arbete med innovationsstödshandlingen bör ske genom avrapportering i årsredovisningen av ett antal flödestal och andra uppgifter vilka belyser verksamhetens volym och inriktning men som inte tillmäts betydelse av egentligt resultat. Vilka uppgifter som skall rapporteras bör anges i regleringsbrev. Jag föreslår att följande flödestal etc. används: Antalet idéer som influerar för prövning/rådgivning från forskare resp. studenter, Antal idéer som lagts till grund för särskild verifiering, Antal idéer som beretts plats i inkubator, Egen investering i nya eller befintliga portföljbolag, Attraherat externt kapital till portföljbolagen, Ekonomisk omsättning i portföljbolagen, Antal utfärdade licenser, Överlåtelse (exits) av ägarandelar i portföljbolagen, Ekonomiskt resultat av genomförda överlåtelse...

Högskoleverket anser att det borde ligga i det egna lärosätets intresse att ta fram relevanta nyckeltal för sin verksamhet på innovationsområdet och ser inte det som nödvändigt att reglera detta i regleringsbrev till lärosätena. Utgångspunkten bör vara att åiterrapporteringskrav i regleringsbrev ska vara få till antalet, noga övervägda och svara mot konkreta behov av information, jfr prop. 2009/10:149 sid. 99 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Det är dock Högskoleverkets uppfattning att om regeringen bestämmer att nyckeltalen ändå ska användas för att följa upp verksamheten så är det väsentligt att uppgifterna är nationellt jämförbara.

V. Regeringen bör uppdraga åt lärosätena att utarbeta strategier och förfaranden för förvaltning av immateriella rättigheter i enighet med den uppförandekod som ingår i den av EU-kommissionen år 2008 utfärdade rekommendationen. Mot bakgrund av mina iakttagelser bör särskild uppmärksamhet i detta arbete riktas mot kontraktshandlingen. Arbetet bör samordnas av SUHF och stödjas av Vinnova. Uppdraget bör genomföras i sådan takt att den kan åiterrapporteras till regeringen, i genomförbart skick, i samband med årsredovisningen för år 2013.

Högskoleverket är positivt till att lärosätena utarbetar strategier och förfaranden av förvaltning av immateriella rättigheter.

W. Kunskapsnivån avseende immateriella rättigheter och deras ändamålsenliga hantering, sedd mot bakgrund också av lärosätenas strategier för utbildningen och forskningen, bör höjas. Till den del utbildningsinsatserna avser akademiska ledningsfunktioner och specialister kan de med fördel organiseras av SUHF, PRV, Vinnova och SNITTS bör kunna medverka och tillhandahålla expertkompetens.

Högskoleverket är positivt till att höja kunskapsnivån avseende immateriella rättigheter (se även punkt V).

Beslut om yttrandet har tagits av universitetskansler Lars Haikola efter föredragning av utredaren Joakim Palestro i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle. I ärendets beredning har utredaren Max Kesselberg och verksjuristen Anna Medin deltagit.

Lars Haikola

Joakim Palestro

Bilaga I

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 785 I,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Joakim Palestro
08-563 086 08
joakim.palestro@hsv.se

Yttrande
2012-06-12
Reg.nr 13-2493-12

Yttrande över delrapporten Stödsystem för hantering av innovationer och immateriella tillgångar vid universitet och högskolor”

ert dnr: N2012/2313/F

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över ovanstående rapport. Högskoleverket yttrar sig över de delar av rapporten som angränsar till verkets huvudsakliga arbetsområden: utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.

Högskoleverket instämmer i utredarens analys om att den viktigaste åtgärden i lärosätenas innovationsstödssystem är utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Utbildning ger samhället en nyckelförutsättning i form av utbildade studenter och som möjliggör kompetensförsörjning av akademiskt skolade individer. Högskoleverket ställer sig positiv till att stärka sambandet mellan utbildning – forskning – innovation genom att *studenterna och doktoranderna* ses som viktiga aktörer i denna process.

Högskoleverket anser dock att utredningen skulle ha vunnit på en fördjupad rättslig analys av vissa frågor, framförallt avseende offentlighet och sekretess samt när det gäller det ekonomiska administrativa regelverket för myndigheter.

Yttrandets disposition följer rapportens två avsnitt: Brister i innovationssystemet inom högskolan (kapitel 10) och Förslag till förbättringar av innovationssystemet (kapitel 11) som är rapportens huvudsakliga analys- och förslagsdel.

Bristerna i innovationssystemet inom högskolan:

- a. Den grundläggande och främsta bristen är att det saknas ett tydligt uppdrag till lärosätena att ta ansvar för den inledande delen av innovationsprocessen. Utan ett sådant uppdrag försvåras

möjligheten att komma överens om en stabil ansvarsfördelning mellan lärosätet och de samverkande nationella resp. regionala och lokala aktörerna.

Högskoleverket delar i huvudsak utredarens analys. I Högskoleverkets tematiska utvärderingar av samverkansuppgiften år 2003 och 2007 framkommer liknande resultat.

- b. Sammanhängande med bristen på ett uppdrag till lärosätena är avsaknaden av en basfinansiering för att utföra arbetet i fråga. Ingen uppgift, inte ens den tredje, kan fullgöras utan en basfinansiering som kan ligga till grund för stabilitet och organisation. Att konkurrensätta hela verksamheten genom att hänvisa finansieringen till program och projekt som de nationella aktörerna iscensätter är ohållbart. Det är också orimligt att sysselsätta lärosäten och deras bolag runtom i landet med ansökningar om småpengar för starkt avgränsade områden, t.ex. verifiering i tidig fas, som sedan skall fördelas på nationell nivå.

Högskoleverket delar utredarens bedömning att om samverkansuppdraget ska få bäring över tid och generera nya tjänster och produkter behövs någon form av basfinansiering. Att arbetet i samverkansuppdraget bedrivs i program eller projektform är dock inget i sig negativt utan nya samarbetspartner och nya projekt uppkommer hela tiden och gamla projekt bör kunna fasas ut när de inte bedöms vara bärkraftiga eller nyttiga längre. Det väsentliga är att det finns en tydlighet i att uppdraget lever vidare och att personer finns som förvaltar och utvecklar uppdraget. Högskoleverket anser dock att det inte finns behov att upprätta en tredje anslagsform för finansiering av dessa verksamheter.

- c. Utan uppdrag och utan pengar blir den innovationsstödande verksamheten i många fall inte särskilt uppmärksammas av styrelsen och den akademiska toppledningen. Sammankopplingen, integrationen, med forskning och utbildning blir ofullständig i såväl strategier som vardagligt handlande. Styrningen och återrapporteringen uppvisar lätt brister.

Högskoleverket delar utredarens bedömning.

- d. För många lärosäten saknas viktiga instrument. Att bedriva innovationsstödsarbetet utan tillgång till ett holdingbolag med vars hjälp man kan manövrera i den privaträttsliga sfären måste vara som att försöka äta middag med båda händerna på ryggen.

Högskoleverket delar helt utredarens bedömning och anser det som självklart att samtliga lärosäten ska ha tillgång till ett holdingbolag för att kunna utföra samverkansuppdraget på ett passande sätt. Högskolan behöver inte nödvändigtvis själv äga bolaget.

- e. Synen på holdingbolagen behöver samtidigt förändras. Att betrakta dem som typiskt lönsamma bolag som skall förväntas lämna avkastning i form av utdelning till ägaren är uttryck för en kvardröjande naivitet. Även om ett holdingbolag kan medverka till att en portföljbolag kan få

ett mycket framgångsrik utveckling, så kommer det att tillhöra undantagen att särskilt mycket av denna värdeökning går tillbaka till holdingbolaget.

Högskoleverket har inga synpunkter på förslaget.

- f. Bristen på finansiering i tidiga faser uppges av nästan alla lärosäten vara mycket påtaglig. Holdingbolagen har inte kunnat tillföra annat än marginella resurser, oftast i syfte att skapa s.k. hävstångseffekter genom stimulans till samtidiga och större satsningar från externa aktörer. Det är därför viktigt att det statliga sådd- och riskkapitalet inom t.ex. Innovationsbron och Almi kan mobiliseras i de tidiga faser som det privata riskkapitalet undviker.

Högskoleverket delar utredarens bedömning.

- g. Bristen på kompetenta personer som kan driva nystartade kunskapsbaserade företag till marknadsetablering är också stor. Inte sällan är det mindre lämpligt att den forskare som genererat idébasen till det nya uppdraget uppträder som entreprenör(er) och företagsledare. Metoder/rutiner för matchning mellan idéer och managementkompetens saknas i många fall.

Högskoleverket ställer sig undrande till utredarens bedömning. Det presenteras ingen evidens för att forskare som genererat idébasen skulle vara mindre lämpliga entreprenörer med annat än just tidsaspekten, dvs. att de inte hinner annat än att forska.

- h. Synen på studenterna och på utbildningen som bas för innovationsidéer bör förändras. Idag ses inte studenterna som potentiella innovatörer/entreprenörer och ges i de flesta fall inte heller någon utbildning för en sådan roll.

Högskoleverket är mycket positivt till att synen på studenternas roll i innovationssystemen förändras till att bli mera aktiva som producenter av nya idéer som kan kommersialiseras. Det är en av de mest verkningsfulla åtgärderna för att få en tillräcklig volym på innovationsområdet är att uppmuntra och involvera studenterna mer arbetet.

- i. Sekretessskyddet för idéer uppvisar brister i den utsträckningen som rådgivning och stöd äger rum inom universitet/högskolor som statlig myndighet och där följaktligen offentlighetsprincipen gäller. Problemet kan sägas accentueras i de fall rådgivaren äger rum vid ett annat lärosäte än det där idébäraren är anställd och informationen således rör sig från en myndighet till en annan.

Högskoleverket anser att en konkret problembeskrivning och rättslig analys behöver genomföras om offentlighet och sekretess i denna fråga.

- j. Incitamentsstrukturen är obefintlig, outvecklad och oupplevd för lärosäten, lärare och övriga anställda samt studenter.

Högskoleverket har svårt att ta ställning till analysen då utredaren inte presenterar en fördjupad bild om skälet till sin bedömning. Att forskarna

väljer att publicera sig vetenskapligt istället för att bidra till innovationer beror antagligen inte på att de inte upplever någon nytta av att skapa innovationer eller att det inte finns något (personligt eller ekonomiskt) incitament för det. Anledningen till att forskarna istället publicerar sig i vetenskapliga tidskrifter är att få inser att deras resultat är kommersiellt gångbara. Inte att det saknas incitament. Att däremot lärosätena har bristande incitament att engagera sig är uppenbart då de eventuella intäkterna knappast torde komma lärosätet till del.

Högskoleverket ställer sig tveksam till att införa särskilda akademiska meriteringssystem för akademiska anställningar med innovationssystemet som en komponent av följande skäl: Det är svårt för de sakkunniga att bedöma och granska kvaliteten på bidragen till innovationssystemet (precis som utredaren själv anger).

- k. Den uppföljning som äger rum kan vara ägnad att pervertera verksamhetens inriktning.

Högskoleverket delar utredarens synpunkt att enkla resultatvariabler i innovationsarbetet är svåra att finna, men det kan knappast vara omöjligt att finna resultatnära variabler.

Förslag till förbättringar av innovationssystemet

- A. Formuleringen av det grundläggande uppdraget i 1 kap 2 § andra stycket högskolelagen bör ändras. Jag föreslår att den ändras som framgår nedan. Ändringen har tre syften. Det första är att minska, när det gäller nyttogörandet, fokus på konkreta projektresultat till förmån för en mera generell vetenskaplig grund. Det andra är att lyfta fram det konstnärliga utvecklingsarbetet som grund för innovationer. Och det tredje, men inte minst viktiga, är att tydliggöra att också utbildningen inom högskolan – med sin bas i vetenskap och konst – är en grogrund för idéer som kan utvecklas till innovationer.

Nuvarande lydelse

I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomma vid högskolan kommer till nytta.

Föreslagen ny lydelse

I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att *kunskap genom forskning eller konstnärligt utvecklingsarbete inom högskolan kommer till nytta.*

Högskoleverket delar utredarens syn på att högskolelagens skrivning om samverkansuppgiften kan utvecklas, men menar att utredaren inte genomfört sitt eget förslag fullt ut att inkludera studenterna i innovationssystemet.

Högskoleverket anser att skrivningen istället ska ha följande lydelse:

”I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att *kunskap genom forskning, utbildning eller konstnärligt utvecklingsarbete inom högskolan kommer till nytta.*”

- B. Det i punkten A ovan föreslagna nya stadgandet i högskolelagen bör preciseras genom en föreskrift i högskoleförordningen som avser högskolan aktiva medverkan i systemet för hantering av stödet till innovationer. Jag återkommer i mitt slutbetänkande med ett konkret förslag hörom.

Eftersom förslaget ännu inte är färdigberett har Högskoleverket inga synpunkter.

- C. Uppdraget bör preciseras ytterligare, lämpligen genom ett särskilt regeringsbeslut, så att det tydliggör högskolans roll i innovationssystemet. Lärosätena bör tilldelas ansvaret för information till anställda och studenter om möjligheten till kommersialisering av idéer och entreprenörskap, för de första stegen i verifieringen av idéer och av affärsutvecklingen samt för finansieringen t.o.m. försåddsfas. Lärosätena bör därutöver ha formell möjlighet men ej skyldighet att medverka, tillsammans med andra aktörer, i fortsatta faser av verifiering, affärsutveckling och tillskott av sådd- och riskkapital. I dessa faser skall dock lärosätena inte bära huvudansvaret utan svara för kompletterande insatser, i regel utan att tillföra potentiella affärsprojekten/bolagen ekonomiska resurser.

Högskoleverket stödjer utredarens förslag, men är osäker på om att ytterligare reglera detta i ett särskilt regeringsbeslut är den bästa vägen. Det kan inskränka på lärosätets autonomi. En ändring av högskolelagens 1 kap. 2§ bör räckas.

- D. Lärosätet bör genom ett regeringsbeslut tilldelas ett uppdrag att tillsammans med berörd länsstyrelse svara för ledningen och samordningen av det regionala innovationssystemet i respektive län. Om det i ett län finns flera lärosäten bör regeringen utse ett av dem att fullgöra lednings- och samordningsuppdraget i fråga.

Högskoleverket anser att frågan om aktörerna bör beredas ytterligare och då särskilt vilka roller och funktioner dessa har. Idag verkar det finnas flera olika aktörer på olika nivåer som ingår i det regionala innovationssystemet som verkar ha liten kännedom om varandras uppdrag. Säkerligen förekommer det också överlappande uppdrag och ansvarsområden. Detta bör bli föremål för en särskild analys innan frågan om ansvarsområden i de regionala innovationssystemen avgörs.

- E. För ovan angivna uppdrag bör lärosätena tillföras basresurser som tydliggörs som en anslagspost under myndighetens anslag. Denna bör beräknas motsvara i genomsnitt 2 % av anslagsposten till forskning och utbildning på forskarnivå. Därtill bör 2 % av varje bidrag från vissa externa statliga forskningsfinansiärer (främst Vetenskapsrådet, FAS och FORMAS) få disponeras för samma ändamål av lärosätena, dock utan koppling till användning i det en-skilda

bidragsprojektet. Medlen för innovationskontoren inräknas i ovan beskrivna totalram, och den särskilda medelsanvisningen för ändamålet upphör. Detsamma bör gälla för vissa bidrag från främst Vinnova och Innovationsbron för t.ex. idéutveckling och verifiering i tidiga faser. Totalramen kan överslagsvis beräknas till knappt 400 milj kr per år, vilket dock alltså utgör ett bruttobelopp. Jag har f.n. inte tillräckligt underlag för att med godtagbar säkerhet ange storleken av nettosumman, dvs. behovet av helt nya resurser i stats-budgeten utan återkommer till denna fråga i mitt slutbetänkande. Dock kan noteras att medlen för innovationskontoren uppgår till 73 milj kr under år 2012. Hänsyn till mina förslag förutsätts tas vid beräkning av medel till forskningsråden och ev. andra berörda statliga myndigheter med ansvar för forskningsfinansiering.

Högskoleverket delar, som tidigare anförts, utredarens bedömning att årligen återkommande statliga resurser för att fullgöra samverkansuppdraget är önskvärda. Däremot saknar verket en tillförlitlig analys om hur stora dessa resurser bör vara och det bör utredas i särskild ordning. Med fördel kan detta göras tillsammans med analysen av vilka aktörer som förekommer i de regionala innovationssystemen för att så bra bild som möjligt om vilka skattemedel som kanaliseras till ändamålet av de involverade aktörerna.

- F. De enligt punkt E beräknade resurserna skall användas för de uppdrag för vilka lärosätena getts ett formellt ansvar, beskrivet i författning, kompletterande uppdrag och regleringsbrev. Insatser därutöver förutsätts finansieras genom program- eller projektstöd från externa nationella/regionala/lokala aktörer, donationer, mobilisering av statligt eller privat sådd- och riskkapital och utnyttjandet av lönsamma s.k. exits. Föreskrifter härom förutsätts lämnas i regleringsbrev.

Högskoleverket konstaterar att regeringens föreskrifter ska ges i förordningsform. Det är inte längre möjligt att ta in föreskrifter i regleringsbrev, se prop. 2009/10:80 sid. 220 *En reformerad grundlag*.

- G. För att markera betydelsen av det innovationsstödande arbetet och av integrationen mellan de tre huvuduppgifterna bör beslut om organisation, resursanvändning och arbetsformer avseende stöd till innovationer fattas i högskolestyrelsen i samma mån som gäller för utbildningen och forskningen. Mot bakgrund av förslagen ovan under B-E torde detta följa av 2 kap. 2 § första stycket högskoleförordningen. Om regeringen önskar understryka vikten av att så sker kan detta göras genom att tillföra förteckning över frågor som skall avgöras av styrelsen en punkt härom.

Högskoleverket tillstyrker förslaget att besluten om stöd till innovationer fattas i högskolestyrelsen, men avstyrker förslaget om att regeringen ska tillföra en särskilt förteckning som skall avgöras av styrelsen. Det inskränker i allt för hög grad lärosätets autonomi.

- H. Utbildningens betydelse för innovationer och entreprenörskap bör lyftas fram, förstärkas och tydliggörs. Utbildningen bör således utveckla studenternas förutsättningar för yrkesverksamhet såväl genom eget företagande som genom anställning. Detta bör framgå genom ett tillägg till de horisontella målen för utbildningen på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå som återfinns

i 1 kap. 8, 9 och 9a §§ högskolelagen. Jag föreslår följande tillägg till 8 § andra stycket i form av en ny, avslutande strecksats:

- *förutsättningar för yrkesverksamhet genom såväl eget företagande som i form av anställning.*

Enligt 9 § skall utbildningen på avancerad nivå innebära en fördjupning av kunskaper, färdigheter och förmågor i förhållande till utbildning på grundnivå. Något explicit tillägg erfordras därför inte till detta lagrum. Detsamma gäller enligt min bedömning ifråga om 9a § som avser utbildningen på forskarnivå.

Det ovan föreslagna tillägget till 1 kap. 8 § andra stycket högskolelagen bör följas upp med ett enkelt tillägg i examensbeskrivningarna i bilaga 2 till högskoleförordningen, eftersom detta ytterligare säkerställer att existensen av sådana inslag i utbildningen kommer att utgöra en del av grunden för Högskoleverkets utvärderingar av kvaliteten i utbildningarna. Jag räknar med att återkomma i slutrapporten med förslag till formulering.

Högskoleverket delar inte utredarens förslag om nödvändigheten att göra dessa författningsförändringar. På frågan om tillägget till 8 § andra stycket ifrågasätter Högskoleverket om det finns behov av ett förtydligande.

Utredaren har inte heller angett några underbyggda argument. För tydligheten om lärosätenas ansvar för innovationssystemet i utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå kan istället tredje strecksatsen få ett tillägg motsvarande:

”-beredskap att möta förändringar i arbetslivet, *såväl som anställd eller genom eget företagande*.”. Att lägga till skrivningar om yrkesverksamhet i examensordningen är emellertid direkt olämpligt då dessa idag redan är skrivna utifrån föreställningen att studenterna ska kunna möta arbetslivet, oavsett inom vilken organisationsform (privat-offentligt, anställd-företagare). Att försöka göra alla utbildningar ”entreprenöriella” är inte förenligt med lärosätenas autonomi.

- I. Spetsutbildning, inriktad på entreprenörskap och nyttiggörande av forskning, av det slag, som f.n. förekommer vid Chalmers, Göteborgs universitet och Lunds universitet i kraft av ett särskilt regeringsbeslut, bör etableras åtminstone också i Stockholm, Uppsala, Linköping, Umeå och Luleå. Etableringen kan med fördel ske i form av ett s.k. åtagande (eller egentligen åliggande) efter kvalitetsbedömning av de ansökningar som jag förutsätter kommer att ges in. Utbildningen bör erhålla en egen s.k. prislapp, som motsvarar befintlig prislapp för teknisk utbildning med det tillägg som svarar mot den särskilda medelsanvisningen för dessa utbildningar. Resurser anvisas i sin helhet inom takbeloppet för berörda lärosäten, vilket kan innebära att takbeloppet för vissa av dem behöver justeras upp. Genom realiserande av detta förslag (och i viss mån också det närmast följande) reduceras i stor utsträckning problemet med brist på managementkompetens för de nya kunskapsföretagen i holdingbolagens portföljer samtidigt som de utbildade också i stor utsträckning tränats att iscensätta egna affärsidéer.

Högskoleverket prövade år 2009, genom särskilt regeringsuppdrag, ovanstående utbildningar och har goda erfarenheter av sådana

kvalitetsgranskningar. Kompetensen för att bedöma ansökningar om excellenta entreprenörsutbildningar finns på Högskoleverket. Verket har beprövad erfarenhet av verksamheten inom det nu nedlagda ”utmärkelsen framstående utbildningsmiljö” som har bäring till liknande system. Att utbilda fler entreprenörer kan säkert vara en viktig komponent för att få fler kommersiellt kompetenta personer, men verket är inte övertygat om att det är den viktigaste. Istället bör utredaren fundera över att ta tillvara den redan befintliga ekonomutbildningen samt att skraddarsy utbildningar för personer med forskarutbildning som inom ramen för en postdoc exempelvis kan få mer kunskaper om att kommersialisera forskningsresultat. För att få hög legitimitet i den akademiska världen är det ibland nödvändigt att ha personer med dubbla kompetenser, dvs. disputerade naturvetare med goda ekonomiska kunskaper. Dessa kan lyckas bättre att identifiera forskningsresultat med kommersiella möjligheter. Även MBA utbildningar kan övervägas som alternativ till en längre entreprenörsutbildning för detta ändamål.

- J. Det ovan föreslagna tillägget till 1 kap. 8 § andra stycket högskolelagen och den matchande förändringen av examensbeskrivningarna kan förutsättas leda till att alla studenter i utbildningen på grundnivå och avancerad nivå ges en grundläggande förmåga att bedriva sin yrkesverksamhet inom ramen för eget företag som ett alternativ till en traditionell anställning. Detta torde böra ske genom att kurser eller moment i utbildningen ger kunskaper och färdigheter av betydelse för ett eget företagande.

Högskoleverket delar inte utredarens uppfattning och hänvisar till verkets bedömning på förslag G ovan.

- K. Doktoranderna (och de unga postdoktorerna) är en grupp som inte sällan kan vara särskilt strategiskt betydelsefull som bas för rekrytering av entreprenörer vars uppgift är att utveckla forskningsbaserade idéer till lönsamma företag. Särskilt torde detta gälla inom områden såsom livsvetenskaperna (life science) med dess långa ledtider och forskningsnära verifieringar, områden som ofta kännetecknas av att också ”marknaden” har en hög FoU-nivå. Vikten av att också doktoranderna, inom ramen för sin forskarutbildning, ges stimulans och kunskaper för en entreprenöriellt inriktad yrkesverksamhet bör lyftas fram genom ett propositionsuttalande.

Högskoleverket ställer sig positivt till att man uppmärksammar doktorander och postdoktorer för ändamålet. Verket anser dock inte att det behövs ett särskilt propositionsuttalande med avsikt att förändra doktorandutbildningen till att bli mer entreprenöriellt då det inte ligger i linje med högskolornas autonomi. Däremot att skapa anställningar och att skraddarsy särskilda utbildningsprogram för doktorander och doktorer för att ge affärsmässiga verktyg är verket positivt till.

- L. Fokus i den innovationsstödjande verksamheten flyttas i viss utsträckning från ”forskare” till ”studenter”, inte i första hand genom att arbetstid och resurser flyttas men genom att förutsätta nya resurser i betydande utsträckning knyts till arbetet med studenterna och deras idéer.

Lärosätena bör ta fullt ansvar också för insatserna för studenter. Externa aktörer med inriktning på studenterna, t.ex. Drivhusstiftelserna, kan därvid även i fortsättningen utgöra resurser, om lärosätet föredrar en sådan lösning, men i så fall på uppdrag av och med styrning av resp. lärosäte.

Högskoleverket delar utredarens bedömning.

- M. Alla lärosäten bör ha tillgång till ett holdingbolag som instrument för sin innovationsstödjande verksamhet. Detta kan tillgodose på flera sätt. En möjlighet är att regeringen låter bilda ett holdingbolag för vart och ett av de statliga lärosäten som f.n. inte getts förvaltningsansvar för något sådant bolag. Mot bakgrund av de förslag som anges nedan om möjligheter till återkommande ägartillskott till bolagen behöver aktiekapitalet i de nya bolagen inte vara högre än 50.000 kr. En annan möjlighet är att stimulera till samarbete mellan lärosäten så till vida att alla lärosäten som saknar eget bolag kan få rätt att repliera på ett annat lärosätes holdingbolag. En tredje möjlighet är att de lärosäten som saknar holdingbolag erhåller ett permanent (eller tidsbegränsat med förlängningsmöjlighet) bemyndigande att bilda ett holdingbolag med ett aktiekapital om 50.000 kr. Detta kapital skulle därvid hämtas ur de basresurser som lärosätet erhåller eller genom ianspråktagande av erhållen donation för ändamålet.

Högskoleverket delar utredarens bedömning och anser att alternativ två, dvs. att alla lärosäten ges möjlighet att nyttja ett holdingbolag, är att föredra.

- N. Holdingbolagen bör hänföras till samma (under-)grupp av bolag med huvudsakligen näringspolitisk inriktning som Innovations-bron, RISE och Almi och därmed definieras som bolag med övervägande samhällsuppdrag enligt Ägarutredningens definition. Regeringens riktlinjer jämte bolagens bolagsordningar bör anpassas härtill, med beaktande av den de facto-verksamhet som idag är etablerad inom respektive holdingbolag och med en stärkt ägarroll för lärosätena.

Högskoleverket har inga synpunkter på förslaget.

- O. Lärosätena bör uppmuntras till samarbete i det innovationsstödjande arbetet, t.ex. ifråga om organiseringen av patentrådgivningen. Detta kan med fördel ske genom ett propositionsuttalande. Det kan också avspeglas i den föreslagna föreskriften i högskoleförordningen (förslag B ovan).

Högskoleverket delar utredarens uppfattning att samarbete mellan lärosätena i det innovationsstödjande arbetet, t.ex. i frågan om organiseringen av patentrådgivningen är positivt.

- P. I regleringsbrev bör införas ett undantag från kapitalförsörjnings-förordningen som möjliggör återkommande ägartillskott från lärosätena till sina holdingbolag. En del av de basresurser som föreslagits tillföras lärosätena årligen har förutsatts ha sådana användningsområden att det torde vara nödvändigt att den slutliga dispositionen av dem sker i bolagssfären. Detta förslag förutsätter såvitt jag förstår ett årligt (eller om möjligt ett icke tidsbegränsat) be-myndigande från riksdagen. Jag föreställer mig att bemyndigandet måste ha formen av ett årligt tak för varje enskild myndighet.

Som Högskoleverket konstaterat under N i detta yttrande ska regeringens föreskrifter ges i förordningsform. Det är inte längre möjligt att få föreskrifter i regleringsbrev, se prop. 2009/10:80 sid. 220 *En reformerad grundlag*.

Högskoleverket noterar att 2 kap. 7 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210) innebär att regeringen kan medge att en myndighet förvärvar aktier eller andelar i ett företag, gör kapitaltillskott eller på annat sätt ökar statens röst- eller ägarandel i ett företag. Något undantag från kapitalförsörjningsförordningen behövs då inte.

- Q. Regeringens direktiv till de statliga riskkapitalaktörerna bör ses över för att säkerställa att det inte föreligger eller riskerar att uppstå faser av de nya företagens utveckling som typiskt sett innebär ett relativt underskott av tillgång på kapital. Det statliga riskkapitalet måste komplettera det privata, vilket innebär att det måste komma in i tidigare faser, i vilka förlustriskerna är större.

Högskoleverket har inga synpunkter på förslaget.

- R. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av sekretesslagen, så att idéer som kommer in till lärosätenas enheter för rådgivning och initial analys/bedömning får ett sekretesskydd. Vid översynen bör också uppmärksammas behovet av skydd för idéer som kommer in från forskare etc. vid ett annat lärosäte till följd av lärosätenas samverkan.

Högskoleverket anser att en konkret problembeskrivning och rättslig analys behöver genomföras om offentlighet och sekretess innan vi kan tillstyrka behovet om en översyn av offentlighet- och sekretesslagen.

- S. Incitamentet för högskolans anställda att vara aktiva i arbetet med att ta till vara möjligheterna till innovationer bör förbättras. Framgångsrika insatser bör tillmätas betydelse vid urval mellan sökande till en anställning, vid befordran inom ramen för lärosätenas anställningsordningar, för löneutveckling och vid den interna fördelningen av resurser. Väsentligen är detta frågor för det enskilda lärosätet att fatta beslut om. Stimulans till ett införande och tydliggörande av sådana incitament bör ske genom ett propositionsuttalande. För egen del bör regeringen komplettera föreskrifterna i 4 kap. 3-4 §§ högskoleförordningen avseende bedömningsgrunderna vid anställning av professor och lektor, så att det framgår av skicklighet avseende nyttiggörande av forskningsresultat och annan samverkan utgör en av bedömningsgrunderna. Jag bedömer att en sådan åtgärd från regeringens sida är ägnad att utgöra en stimulans för lärosätenas ledningar att utveckla övriga delar av incitamentsstrukturen. Jag återkommer i mitt slutbetänkande med ett explicit förslag till formulering.

Högskoleverket delar inte utredarens analys om behovet av förändringar av incitamentsstrukturen för lärosätets personal och hänvisar till svaret på förslag J, ovan, om svårigheten att bedöma enskilda individers skicklighet inom området.

- T. Uppföljningen av lärosätenas (och den anknutna bolagsstrukturens) arbete med innovationsstödshandlingen bör ske genom avrapportering i årsredovisningen av ett antal

flödestal, vilka belyser verksamhetens volym och inriktning men som inte tillmäts betydelse av egentligt resultat. Vilka flödestalen skall vara bör anges i regleringsbrev. Jag återkommer i mitt slutbetänkande med ett konkret förslag.

Högskoleverket ställer sig positiv till förslaget.

- U. En utvärdering av lärosätenas innovationsstödshantering bör ske vart fjärde år med tidpunkten för utvärderingen anpassad till tidpunkten för den forsknings- och innovationspolitiska propositionen, första gången således lämpligen vid årsskiftet 2015/2016. Verksamhetens omfattning gör det möjligt att till acceptabla kostnader genomföra utvärderingen med hjälp av en strukturerad uppgiftsinsamling, en självvärdering, och platsbesök av en expertgrupp (en peer review, således) med i första hand nordisk sammansättning. Jag förutsätter att regeringen härutöver företar utvärderingar av det samlade nationella innovationssystemet.

Högskoleverket delar inte utredarens behov av att enskilda lärosäten bör göra peer review granskningar av sitt eget arbete med innovationsstödshantering vart fjärde år. I synnerhet inte om dessa granskningar inte har resultatfokus utan baseras på flödestalen som ändå redan rapporteras in i årsredovisningen. Däremot anser verket att nationella utvärderingar av innovationsstödshandlingen (kanske även på regional nivå) kan göras med återkommande periodicitet.

- V. En utvärdering av lärosätenas innovationsstödshantering bör ske vart fjärde år med tidpunkten för utvärderingen anpassad till tidpunkten för den forsknings- och innovationspolitiska propositionen, första gången således lämpligen vid årsskiftet 2015/2016. Verksamhetens omfattning gör det möjligt att till acceptabla kostnader genomföra utvärderingen med hjälp av en strukturerad uppgiftsinsamling, en självvärdering, och platsbesök av en expertgrupp (en peer review, således) med i första hand nordisk sammansättning. Jag förutsätter att regeringen härutöver företar utvärderingar av det samlade nationella innovationssystemet.

Högskoleverket delar inte utredarens behov av att enskilda lärosäten bör göra peer review granskningar av sitt eget arbete med innovationsstödshantering vart fjärde år. I synnerhet inte om dessa granskningar inte har resultatfokus utan baseras på flödestalen som ändå redan rapporteras in i årsredovisningen. Däremot anser verket att nationella utvärderingar av innovationsstödshandlingen (kanske även på regional nivå) kan göras med återkommande periodicitet.

Beslut om yttrandet har tagits av universitetskansler Lars Haikola efter föredragning av utredaren Joakim Palestro i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle. I ärendets beredning har utredaren Max Kesselberg och verksjuristen Anna Medin deltagit.

Lars Haikola

Joakim Palestro